

ΕΝΑΣ ΧΡΟΝΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΖΩΗΣ

Τὸ 1964 ἦταν ὁ πρῶτος χρόνος ἐφαρμογῆς τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τῆς Ἑνωσῆς Κέντρου. «Τὰ «Σύγχρονα Θέματα» ἀμέσως μετὰ τὶς προγραμματικὲς δηλώσεις τῆς σημερινῆς Κυβέρνησης εἶχαν ἐκφράσει ἀμφιβολίες γιὰ τὴν ὑπαρξὴ συγκεκριμένου οἰκονομικοῦ προγράμματος. Ἡ πράξη, ὕστερα ἀπὸ ἓνα χρόνο ἐφαρμογῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς, ἔδειξε ὅτι πραγματικὰ δὲν ὑπῆρχε πρόγραμμα. Τὰ μέτρα πού πῆρε ἡ Κυβέρνηση δὲν ἦταν στόχοι ἐνὸς ἐνιαίου οἰκονομικοῦ προγράμματος, ἀλλὰ ἀσύνδετες ἐνέργειες, σὲ πολλὲς περιπτώσεις ἀντιφατικὲς, πού δείχνουν ἴσως τὰ ἀντίρροπα συμφέροντα πού ἐκφράζουν οἱ δύο φοροὶ τάσεις στὰ πλαίσια τῆς Ἑνωσῆς Κέντρου. Γι' αὐτὸ μπορούμε νὰ ποῦμε σὰν προοίμιο, ὅτι ἡ δραστηριότητα τῶν διαφόρων κλάδων τῆς οἰκονομίας δὲ δέχθηκε τὴν ἐπίδραση πού προσδοκοῦσε ὁ λαὸς ἀπὸ τὴ σημερινὴ Κυβέρνηση.

Γιὰ τὴ νέα οἰκονομικὴ πολιτικὴ τῆς εἶχαν γίνει πέρυσι πολλὲς συζητήσεις, στίς ὁποῖες πῆραν μέρος οἱ στήλες μας γιὰ νὰ τονίσουν τότε, εἰδικώτερα, τὴν ἀμεση ἀνάγκη νὰ δραστηριοποιηθεῖ τὸ ἐπιστημονικὸ δυναμικὸ τῆς χώρας γιὰ τὸν καταρτισμὸ π ρ α γ μ α τ ι κ ο ὕ προγράμματος οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης, πού νὰ στηρίζεται στὴ γ ν ὴ σ η τῆς οἰκονομικῆς πραγματικότητας τῆς χώρας μας καὶ πού νὰ ἀποτελεῖ τὴν προϋπόθεση γιὰ τὴ χάραξη ἀληθινὰ νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς, μὲ σαφεῖς καὶ συγκεκριμένους στόχους.

Ἡ Κυβέρνηση τῆς Ε.Κ., στὸν πρῶτο τοῦ χρόνου, ἔδειξε, στὸν τομέα κινητοποίησης ἐπιστημονικῶν δυνάμεων τῆς χώρας γιὰ μελέτη τῆς οἰκονομίας καὶ προγραμματισμὸ, μιὰ περίεργη χαλαρότητα. Οἱ ἰδιωτικοὶ καὶ δημόσιοι ἐπιστημονικοὶ οἰκονομικοὶ ὀργανισμοὶ ὑπολειτούργησαν καὶ τὸ χρόνο αὐτὸ, ὅπως καὶ στὴν περίοδο πού κυβέρνησε ἡ δεξιά.

Ἔτσι, μέτρα κυβερνητικῆς πολιτικῆς εἶχαν συνέπειες πού δὲν μπορούσαν νὰ προβλεφθοῦν. Τὰ μεγέθη κινήθηκαν χωρὶς τὶς κυβερνητικὲς «πιέσεις» πρὸς τὴν ἐπιθυμητὴ κατεύθυνση.

Σὲ πολλὲς περιπτώσεις σημειώθηκαν ἔντονες ἀντιθέσεις οἰκονομικῆς πολιτικῆς, πού μόνον ἡ ἔλλειψη ἐνιαίου οἰκονομικοῦ προγράμματος μπορούσε νὰ τὶς καλύψει. Παράδειγμα, οἱ οἰκονομικὲς ἐπιπτώσεις στὴν ἐσωτερικὴ ἀγορὰ ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος τῆς δωρεάν Παιδείας καὶ τῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τῆς φορολογικῆς πολιτικῆς. Ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος δηλαδὴ αὐξάνεται ἡ ζήτηση καὶ ἀπαμολύνεται ἡ πώληση κέντρου καὶ ὑπαίθρου καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο (φορολογικὴ πολιτικὴ κ. Μητσοστάκη) ἐνισχύονται τὰ ὑψηλὰ εἰσοδήματα καὶ μικραίνει ἡ καταναλωτικὴ ἱκανότης τῶν λαϊκῶν τάξεων (ἀγροτῶν - ἐργαζομένων πόλεων).

Εἶναι γεγονός ὅτι τὸ ἐθνικὸ εἰσόδημα παρουσιάζει τὸ 1964 αὐξηση ἔναντι τοῦ προηγούμενου ἔτους, πού ὑπολογίζεται σὲ 8,5%. Ὅμως στὸ ἴδιο ποσοστὸ εἶχε αὐξηθεῖ τὸ ἐθνικὸ μας εἰσόδημα τὸ 1963, ἔναντι τοῦ προηγούμενου ἔτους.

Μιὰ πῖο πέρα παρατήρηση τῶν στοιχείων πού τὸ ἀποτελοῦν μᾶς ὁδηγεῖ στὰ ἴδια συμπεράσματα. Τὸ ἐθνικὸ μας εἰσόδημα, ἐπειδὴ κατὰ κύριο λόγο στηρίζεται στὴν πρωτογενῆ παραγωγή παρουσίασε στὰ τελευταῖα χρόνια διακυμάνσεις πού ὀφείλονταν κατὰ κύριο λόγο στίς διακυμάνσεις τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς. Στὸ 1964 —χρόνο χαμηλῆς ἐλαιοπαραγωγῆς— τὸ ἐθνικὸ εἰσόδημα δὲν παρουσίασε κάμψη καὶ τοῦτο κυρίως λόγω τῆς αὐξημένης σιτοπαραγωγῆς. Στὸ «πρόγραμμα» ὅμως τῆς Ε.Κ. σημειώνεται σὰν στόχος ἡ μείωση τῆς σιτοπαραγωγῆς (ἀσύμφορης σὲ σχέση μὲ τὶς διεθνεῖς τιμὲς τοῦ σίτου) πρὸς ὄφελος ἄλλων καλλιεργειῶν. Φυσικά, ὅπως φαίνεται ἀπὸ προσωρινὰ στοιχεῖα, στὴν αὐξηση τοῦ συνολικοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος ἔπαιξε ἴσως σοβαρὸ ρόλο καὶ ἡ αὐξηση τοῦ τμήματος πού προέρχεται ἀπὸ τὴ μεταποίηση. Μιὰ αὐξηση περίπου 10%, ἐνῶ στὰ ἄλλα δύο τμήματα (γεωργία κ.λ.π. καὶ ὑπηρεσίες) φαίνεται ὅτι ἡ αὐξηση θὰ εἶναι μικρότερη (περίπου 7%). Ἀκόμα,

μέσα στο 1964, παρατηρείται μια κάποια βελτίωση της εθνικής δαπάνης. Δηλαδή η συνολική εθνική κατανάλωση εμφανίζεται αυξημένη σε μικρότερα ποσοστά από την αύξηση των επενδύσεων. Όμως οι πιο πάνω μεταβολές έχουν μικρή σημασία για την πορεία ανάπτυξης της χώρας, κι' ούτε σημαίνουν καμιά αξιόλογη μεταβολή στη διάρθρωση της οικονομίας. Πρώτα απ' όλα, η δαπάνη επενδύσεων το 1964 αντιστοιχεί περίπου στα 19% της συνολικής εθνικής δαπάνης. Η διάρθρωση πάλι των επενδύσεων είναι τέτοια στη χώρα μας, ώστε πολύ μικρό ρόλο παίζουν στην ουσιαστική οικονομική της ανάπτυξη. Σημειώνουμε, με γενική προσέγγιση, ότι από το 1958 ως το 1962 το ποσοστό ακαθάριστων επενδύσεων στη βιομηχανία και στα μεταλλεία αντιπροσωπεύει, περίπου, μόνο τα 10% των συνολικών ακαθάριστων επενδύσεων παγίου κεφαλαίου στην Ελλάδα. Τα στατιστικά δεδομένα δε μας παρέχουν τη δυνατότητα να εξακριβώσουμε ποιο μέρος απ' αυτό το τμήμα των επενδύσεων αντιστοιχεί στη βιομηχανία παραγωγής μέσω παραγωγής, ή όποια πρέπει να αποτελέσει το κέντρον βάρους της οικονομίας και τον κυρίως προσδιοριστικό παράγοντα της οικονομικής ανάπτυξης, και ή όποια με προσεγγίσεις εμφανίζεται σε άσχημα επίπεδα. Όστε η σημειωθείσα μικρή αύξηση επενδύσεων το 1964, δεν μπορεί να έχει καμιά επίδραση στη διάρθρωση της Ελληνικής οικονομίας.

Η πολιτική της κυβέρνησης πάνω στο πρόβλημα των επενδύσεων, φάνηκε καθαρά στον πρώτο χρόνο της ζωής της, με την πολιτική της στο θέμα των στρατιωτικών δαπανών. Είχε αναγγελθή προεκλογικά, ότι από τους πιο σοβαρούς τρόπους εξεύρεσης πηγών για χρηματοδότηση ενός ευρέος προγράμματος επενδύσεων, ήταν ο περιορισμός των στρατιωτικών δαπανών, που ποσοστιαία ξεπερνούν τις αντίστοιχες δαπάνες μεγάλων κρατών «συμμάχων» στο ΝΑΤΟ. Χωρίς να ξεχνάμε την «δαμόκλειο σπάθη» του Κυπριακού και να μιλάμε για εκτός αντικειμενικότητας περιορισμούς, μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι η κυβέρνηση προσανατολίστηκε στην κατεύθυνση των επενδύσεων από ιδιωτικές πηγές, έσωτερικού και εξωτερικού, παρ' ότι το ρεύμα της εποχής μας είναι καθαρά αντίθετο. Δηλαδή οι καθυστερημένες χώρες ή ακολουθούν με επιτυχία το δρόμο της ανάπτυξης μέσω του κρατικού καπιταλισμού, ή γίνονται «οικονομικά διέξοδα» των διεθνών μονοπωλίων.

Το νόμισμα με τη λήξη του 1964 και ο πιστωτικός τομέας αποτελούν ένα πολύπλοκο πρόβλημα, ύστερα από μια σειρά αναγκαίες παροχές και επιδοτήσεις που έκανε η κυβέρνηση στο χρόνο αυτό. Πρέπει, πρώτα απ' όλα, να σημειώσουμε ότι με άφετηρία το μήνα Οκτώβριο 1963, η νομισματική κυκλοφορία το 1964 εμφανίζει διόγκωση περίπου 3,7 δισ. έναντι του προηγούμενου έτους, ενώ η αντίστοιχη αύξηση στο 1963 ήταν περίπου 1,9 δισ. Ίσως σ' αυτό συνετέλεσε ή μείωση των καταθέσεων που έβαλε σε κίνηση την εκδοτική μηχανή για την χρηματοδότηση της οικονομίας. Αναμφισβήτητα πρόκειται για πληθωριστική πύση. Δικαιολογούνται όμως ανησυχίες και ιδιαίτερα για τις καταναλωτικές τάξεις; Θα απαντούσαμε ανεπιφύλακτα όχι. Και πρώτα απ' όλα γιατί στην αντίστοιχη περίοδο που εμφανίζεται ή μεγάλη διόγκωση νομισματικής κυκλοφορίας (1963—64) ο δείκτης τιμών καταναλωτού, που κατά κύριο λόγο ενδιαφέρει τον Ελληνικό λαό, αυξήθηκε μόνο κατά 1,3 μονάδες, ενώ το προηγούμενο δωδεκάμηνο με τη μισή, σχεδόν, διόγκωση της νομισματικής κυκλοφορίας, εμφανίζει αύξηση κατά 2,3 μονάδες. Υπάρχει δηλαδή, σαφής κάμψη της αυξητικής τάσης, πέρα βέβαια από το γεγονός της σχετικής επίδρασης που υπέστη ο τιμάρθμος μέσω του μηχανισμού του διεθνούς εμπορίου, λόγω της μεταβολής των διεθνών τιμών. Με βεβαιότητα λοιπόν μπορούμε να πούμε ότι δεν υπάρχουν κίνδυνοι εκ της νομισματικής ισορροπίας, αν και πρέπει πάντα να τονίζει κανείς ότι δικαιολογούνται πληθωριστικές πιέσεις μόνο σε εποχές δραστηριότητας οικονομικής ανάπτυξης, δηλαδή, σε εποχές μετά την «απογείωσιν».

Σοβαρά αυξημένο έλλειμμα εμφανίζει έφ'ετος «το ισοζύγιο των τρεχουσών συναλλαγών» που θα έχει, φυσικά, επιπτώσεις στα συναλλαγματικά αποθέματα. Αίτια εμφανίζονται, από το ένα μέρος ή σημαντική κάμψη της αύξησης των άδηλων πόρων, και από το άλλο μέρος, και κυρίως σημαντικό, ή πιο πέρα αύξηση (κατά 93

έκατομμύρια δολάρια στο πρώτο δεκάμηνο του 1964) της παθητικότητας του έμπορικου ισοζυγίου. Δεν μπορούμε, φυσικά, να μη διαπιστώσουμε κάποια συνάρτηση της πιδό πάνω διόγκωσης της παθητικότητας του έμπορικου ισοζυγίου, με τη διόγκωση της νομισματικής κυκλοφορίας. Έδω, όμως, πρέπει να παρατηρηθεί, ότι στον τομέα του έξωτερικού εμπορίου ή πολιτική της Κυβέρνησης το 1964 ακολούθησε δυό κατευθύνσεις. Μία θετική, την προσπάθεια διεύρυνσης των συναλλαγών μας με τις Ανατολικές Χώρες. Και μία αρνητική, το σύρσιμο από την ΕΟΚ παρά τις καταφανώς δυσμενείς επιπτώσεις που είχε στην οικονομία μας ή σύνδεσή μας μ' αυτή.

Στο δημοσιονομικό τομέα δεσπόζει ο καταναλωτικός χαρακτήρας του προϋπολογισμού και ή αύξηση των στρατιωτικών δαπανών. Εκεί, όμως που ή Ένωση Κέντρου ήλθε σε πλήρη αντίθεση με την εξαγγελθείσα γραμμή της είναι ή φορολογική της πολιτική.

Με το αιτιολογικό ότι αύξήθηκε ή απόδοση των άμέσων φόρων κατά 17% (οι έμμεσοι σημείωσαν χαμηλή αύξηση) μειώθηκαν οι συντελεστές φορολογίας του άρθρου 9 του ν.δ. 3323) 55 (άμεσος φορολογία) και με ένα δεύτερο ακόμα ισχυρισμό ότι διευκολύνονται οι ιδιωτικές... επενδύσεις. Ουσιαστικά, επειδή άμεσοι φόροι εισπράττονται μόνο στα κέντρα — ή ύπαιθρος επιβαρύνεται μόνο με έμμεσους — το αποτέλεσμα της απαλλαγής σημαίνει σ η μ α ν τ ι κ ή α υ ξ η σ η τ η ς κ α τ α ν α λ ω τ ι κ η ς ί κ α ν ό τ η τ ο ς τ ω ν υ ψ η λ ω ν ε ί σ ο δ η μ ά τ ω ν τ ω ν π ό λ ε ω ν, τή στιγμή που κατεύθυνση της κυβερνητικής πολιτικής πρέπει να είναι ή ένίσχυση του αγροτικού εισοδήματος, ή διεύρυνση της έσωτερικής αγοράς στην ύπαιθρο, και ή περιφερειακή ανάπτυξη. Τελειώνοντας, την ανασκόπησή μας δε θέλουμε να καταλήξουμε στην ανακάλυψη, ότι το 1964 στον οικονομικό τομέα ή κυβέρνηση δεν είχε πρόγραμμα, αφού ή ίδια το όμολογεί. Θέλουμε όμως, να παρατηρήσουμε ότι σε πολλούς τομείς δεν είχε καν ένιαία γραμμή. Φυσικά, θα ήταν αδύνατο να πιστέψει κανείς σε άμεσους κινδύνους για το νόμισμα και την οικονομία, μπορεί, όμως, να δεχθεί ότι δεν υπάρχουν μεγάλα χρονικά περιθώρια πολιτικής χωρίς πρόγραμμα με ξεκαθαρισμένους στόχους. Όμως ένα πρόγραμμα, όσο αναλυτικό κι' αν είναι, θέλει έκτεταμένο έπιτελείο για την εξειδίκευση και την εφαρμογή του στην πράξη.

Επιβάλλεται, λοιπόν, ή άμεση κατάρτιση ενός προγράμματος οικονομικής ανάπτυξης, έστω με γενικούς στόχους, που να στηρίζεται στις άπαιτήσεις της έ λ λ η ν ι κ η ς ο ι κ ο ν ο μ ι κ η ς π ρ α γ μ α τ ι κ ό τ η τ α ς και να μην αποτελεί παράθεση οικονομικών μοντέλων στα όποια να προσπαθούμε να «διατάξουμε» την πραγματικότητα. Η οικονομία μας δε βρίσκεται υπό καθεστώς πλήρους άπασχόλησης των συντελεστών. Άς προσέξουμε, λοιπόν, να μην παρουσιάσουμε, αντί για πρόγραμμα, κάποια «παρέκκλιση» από συμπεράσματα μελέτης ξένης προηγμένης οικονομίας. Κι' έχει ήδη υπεύθυνα έπισημανθή (δημόσια) από μέλη της Κυβέρνησης ότι είναι χωρίς αποτελεσματικότητα, τα «συνήθη» μέτρα οικονομικής πολιτικής που χρησιμοποιούνται σε ανεπτυγμένες οικονομίες, για την οικονομία της χώρας μας.

Άκόμη χρειάζεται άμεση δραστηριοποίηση των ειδικών έπιστημονικών δυνάμεων της χώρας, και ουσιαστική αλλαγή θεσμών.

Οί κύριοι στόχοι του προγράμματος που είναι αδύνατο να άγνοεί το πρόβλημα της άνεργίας και ήμιαπασχολήσεως που εξακολουθεί πάντα να διατηρεί την όξυτητά του, πρέπει να στρέφονται γύρω από ένα κεντρικό άξονα, την αύξηση των επενδύσεων στους συμφορότερους κλάδους της βαρειάς βιομηχανίας, επενδύσεων που σε τελευταία ανάλυση να πηγάζουν, μέσω του μηχανισμού του έξωτερικού εμπορίου, από τα προϊόντα μιās κατάλληλα αναδιαρθρωμένης πρωτογενούς παραγωγής. Δηλαδή προτεραιότητα στην εκβιομηχάνιση και συνεπώς στην άπασχόληση, στον εκσυγχρονισμό της αγροτικής μας οικονομίας.

Κανένας, όμως, παραγωγικός προγραμματισμός δεν νοείται αν δεν προϋπάρξουν κατάλληλες συνθήκες έσωτερικής αγοράς, που σημαίνει αύξηση της αγοραστικής ικανότητας του Έλληνικού λαού.

ΤΑ ΣΤΙΧΡΟΝΑ ΘΕΜΑΤΑ